

تيانشان ابىندا قوس مەرەگە تويلاندى، شاتتىق ۋانى شىرقالىپ، باقت تىلگە تىەك ەتىلدى

□ انار بۇلت \ شىنچياڭ گازەتىنىڭ ەتىلىشە ـ سى ەجازىرا نەسىپبەك

جۇڭچيۇ، مەملەكەت مەرەكەسى دەما ـ لىسنىدا تيانشان ابىنىداى ۋار ۇلت بۇقارا ـ سى ەتۇرلى فورمالارمەن وتانعا نىزگى تىلەك ەبىلدىرىپ، قوس مەرەكەنى شات ـ شادىد ـ جان تويلاپ، مول ۋنىم ۇلدىڭ قۇانىشى مەن تاماشا تۇرمىستان تەڭ ەلاززاتاندى . 9 ـ ايدىڭ 27 ـ كۇنى قۇلجا قالاسى سايويى ەمالسى جۇاچىڭلي پارتيا مۇشەلە ـ رىنە، بۇقاراعا قىزمەت وتەۇ ورتالىغىدا تۇرعىندار ەبىر اراعا باس قوسىپ، ”مەملە ـ كەت مەرەكەسىن شاتتىقپەن قارىسى ۇلۇ، سۇ ـ يىسپەنشىلككە تولى جۇڭچيۇ“ ادەبىيەت ـ كوركەمونەر كونسەرتىن تاماشالادى .

يىىل جىل باسانان بەرى قۇلجا قالاسى نازاردى قونىس ورتاسىن جاقسارتۇ ـ عا شوغىرلاندىرىپ، كونه، ەسكى، شاعىن ەلەۇمەتنىڭ اۇماقتاردى جاڭالاۇ قىزمەتىن شىكەرلىيە ىلگەرلەتپ، سايويى ەمالسىن سىناق ەتۇيىنى ەتپ، بۇرىنقى 4 ەلەۇمەتنىڭ اۋماق، 13 شاعىن اۋماقنى بىرىكتىرىپ، يقۇاتى ەنىپتى دە كەمەلدى بولعان شاعىن اۋماق ”جۇاچىڭليدى“ قۇردى .

”شاعىن اۋماقتا دەنە شىنىقتىرۇ اسپاپتا ـ رى، تىنىغۇعا، دەمالۇعا ارىنالغان ورىندىق بار، توغرىكەنكە تاى اۋىل شارۇاشلىق جانە قوسىمشا كاسىپ ونمىدەرى بازارى، كۇتىنۇ ورتالىعى، بالاباقشا، دەنە تارىبە سارايى سايكەستى سالىندى، ەبىزدىڭ تۇرمىس ساپا ـ مىز بارعان سايىن جوعارىلدى.“ جۇاچىڭلي

شاعىن اۋماعىنىڭ تۇرعىنى كۇ رىنجىۋن بىلاي دەدى: ەبىز بىرگە كونسەرت كورىپ، ايكۇلشە جاساپ، باس قوسقانىدەم ـ مىزدى دۇماندى تويلاپ، باقتىنى تىلگە تىەك ەتپ، بىرلىكتە ۇلى وتانىمىزدىڭ كۇل ـ دەنىپ ـ كوركەيۇىن تىلەدىك .

9 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى جىڭ اۋدانى باجياحۇ ەگىس الاغى ”ەماندى داقىلداردان مول ۋنىم السىپ جۇڭچيۇدى تويلاپ، ۋان شىرقاپ، ەبى بىيلەپ، مەملەكەت مەرەكەسىن قارىسى ۇلۇ“ اتىنداى مادەنىيەت، دەنە تارىبە قىيىملىن وتكىزدى .ارستان ەببى، بەل بارا ـ بان، كىم ـ كەشەك شوۋى، تەاتىر ويىندا ـ رى... 300دەن استام كادر ـ بۇقارا بىرگە تارتمىدى ويىن نومەرلەرىن ورىنداپ، كوتە ـ رىڭگى رۇحانى بەت ـ بەينەمەن جۇڭخۇا خالىق رەسىۋبلىكاسى قۇرىلغاندىغىنىڭ 74 جىلدىغىن شاتتىقپەن قارىسى الدى .

يىىل باجياحۇ ەگىس الاغى ەككەن ماقتا، جۇگەرى، الاقات سياقتىلاردان مول ۋنىم الدى، مۇنىڭ نىشىندە 10 مىڭ مۇدان استام الاقاتقا ارالاستىرا ەگىلگەن جەر جاڭغاعى، اسقابات، قىزىل بۇرىش سياقتى داقىلداردان ەبىر اتىزدان قوس ۋنىم اۋدى سىكە اسىردى، تەك الاقات كاسىبىنەن 10 مىللىيون ۇئانعا جۇىق ۋنىم قۇنىن ورىنداۇعا بولاتىندىى مەجەلەنۇدە .

”يىىل وتباسىمىزدىڭ كىرىسى مەجە ـ مەن 400 مىڭ يۇاننان اسادى“. باجياحۇ ەگىس الاغىنىداى ەگىمىشلىك وتباسى ۇاڭ حايبىلىڭ قۇانىشىپەن بىلاي دەدى: ”جاقسى تۇرمىس پارتيانىڭ جاقسى ساپاسا ـ تىنىان ايسىرلا ەلمايدى، يىىل الاقاتتى

ەكۆدەن تەرۇگە، ودان ساتۇعا دەيىن بارلى ـ ەنىدا پارتيا مۇشەلەرى، كادرلار كەلىپ كو ـ مەكئەسىپ، ەبىزدىڭ جۇرەكىمىز مەيىرگە بولەندى . وسى رەت وتكىزىلگەن قوس مە ـ رەكەنى تويلاۇ قىيىلنا كوپىشلىك بەلسەنە قاتىنا ـ سىپ، وتانعا دەگەن نىزگى تىلەكتەرىن جانە قىزۇ سۇيسپەنشىلىكتەرىن ەبىلدىردى“ .

بىرنەشە كۇنىنەن بەرى كورلا قالاسى قوسارىق اۋىلى نەگىزگى تاقىرىبى ايقىن، مازمۇنى باي، فورماسى ۋار ۇان بۇقارالىق قىيىملدار ورىستەتپ، دۇماندى، بەرەكەلى مەرەكە رايىن قالىپتاستىردى .

ەئامسىل ايتۇ، خاتكەرلىك جازۇ، سىلىقتى زەيىن سىناۇ جارىسى، 9 ـ ايدىڭ 29 ـ كۇنى كورلا قالاسى مەن قوسارىق اۋىلى نو ـ مەنگى قوسارىق قىستانعا بىرگە تەپكەن جۇڭخۇا مادەنىيەت باقشاسى ايرىقشا دۇماندى بەينەگە شومدى، كوپتەگەن قىستاق تۇرعىندارى ”جۇڭچيۇدى تويلاۇ، ايكۇلشەدەن ەدام تاتۇ، باس قوسۇدى تىلگە تىەك ەتۇ“ قىيىلنا قاتىناستى .

10 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى قوسارىق اۋىلى ـ نىڭ 5 اكمىشلىك قىستاعى مەملەكەت تۇىن شىعارۇ سالتىن وتكىزىپ، ”مەملەكەت تۇىمەن سۇرەتكە تۇسەمىن“، ”وتانىم، مەن ساغان بىلاي دەگىم كەلەدى“ سىياقتى قىيىملدار ورىستەتىپ، وتانىنىڭ كۇلدەنىپ ـ كوركەيۇىن تىلەدى .

10 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى ەپازاۋات اۋدا ـ نى حوشاۋات قالاشىعى يىڭارىق قىستانغىنىڭ مادەنىيەت اۋلاسىندا شاتتانا ۋان شىرقالىدى، قىستاق تۇرعىندارى ۋان ايتىسىپ، بىيگە

باسىپ، كۇي ورىنداپ، وزدەرى ۇناتقان تاسلىمەن قوس مەرەكەنى تويلادى . وسى جىلداردا ۋار دارەجەلى اۋىل شارۇاشلىق تەحنىكەرىنىڭ جەتەكشىلىگىندە اتالغان قىس ـ تاقىڭك ەككەن شىينەينىڭ ەۋنىم مولشىرى، سا ـ پاسى كوزنەكتى جوعارىلاپ، قىستاق تۇر ـ عىندارىنىڭ قالتاسى بارعان سايىن قامپايدى . ”يىىل وتباسىمىز تەك شىينەي ەكۆزدىڭ وزىنەن 200 مىڭ يۇان كىرىس كىرگىزدى، جاڭا جەكە اۋتوكولىك ساتىپ الدىم، وسى دە ـ مالىستا وتباسىمداعىلاردى باستاپ ساياحاتقا شىپىاقشىمىن“ ، دەدى يىڭارىق قىستانغىنىڭ تۇرعىنى ۇالى مېجىت تەبىرەنىپ، ”وتانىمىز ـ دىڭ ەنىپتى دە كۇلدەنۇىن، قۇدىرەتتەنۇىن تى ـ لەيمىن! ۋوزىم دە ونان ارى قۇلشىنىپ وتانعا كۇش ـ قۇانىمدى ارىنمىن“ .

سانجى قالاسىندا، ۋار ۇلت بۇقاراسى ويىن ويناپ، شام جۇمباق شەشىپ، اشەكەي شامدى تاماشالاپ، وزدەرىنىڭ ”ۇي قۇىر ـ ماشتارىن“ ەبولسىپ، دۇماندى قىيىل بارد ـ سىندا مەرەكەنىڭ قۇانىشىن سەزىندى؛ اقسۇ قالاسىندا، اسەم مۇزىكالى مانەرلەپ وقۇ قىيىلى تىڭدارماندارعا جۇڭخۇانىڭ تاڭداۋلى ەداستۇرلى مادەنىيەتنىڭ وزگەشە باۋراۋ قۇاتىن سەزىندىرىپ، ۋار ۇلت بۇقاراسىنىڭ وتاندى قىزۇ ەسۇيۇ، مەكەندى قىزۇ ەسۇيۇ سىتىق نىقلاسىن قاۋلاتتى...

مەملەكەت مەرەكەسى قۇتتىقتالدى، سان مىڭداغان وتباسى باس قوستى. شات ـ شادىمىان، قۇانىشتى بەينە شىنجياڭنىڭ بايتاق دالاسىندا ”قوس مەرەكەنى قاتار تويلاعان كارتىيانى“ كەسىكىندەدى .

□ سۇرەتتى يان پىڭ تۇسىرگەن

تەرەپىنالى مەن تۇرگە ايرىپ ەبىر جاقىتى ەتۇ تەرەپىنالىن ۋنىمەدى ۇشتاستىرىپ، ”الدېمەن تۇرگە ايرىپ، سوغىنان ارالا ـ سىپ كەتۇ“ ماسەلەسىنىڭ جارقىقا شىغۇد ـ نان ساقىتاۋ كەرەك . قايتا تۇىندايتىن باي ـ لمىقتى جىناپ پايدالانۇ تىزبەگىن تولقىتاپ، تۇرمىستىق قوقىر ـ قوقسىقتىڭ ”جىناۋ — تۇرگە ايرىۇ — تازالاۋ جانە ناسۇ — قايتا تۇىنداۋ“ كاسىپ سالاسى تىزبەگىن قالىپ ـ تاستىرىپ، قوقىر ـ قوقسىقتى زەردەلى جىنايتىن كاسپورىنداردان ەبىر تۇبىن بەلسەنە جەتىلدىرۇ كەرەك. زات يىتتەرىنەتى، ۇلكەن ساندى مالىمەت، بۇلتىتىق ەسەپتەۇ سىياقتى ىن ـ فورماتسىيا تەحنىكالىرىنان تولقى پايدالانىپ، تۇرگە ايرىۇ، ناستاۋ، جىناۋ ـ تاسۇ، ەبىر جاقىتى ەتۇ تۇتاس تىزبەگىنىڭ ۋار بۇنىىنا عىلىم ـ تەحنىكالىق قۇات ۇستەپ، ادام كۇشى ۇسىنىلىمىن ازىتىپ، باسقارۇ ونىم ـ دىلىگىن بارنىشا جوعارىلاتۇ كەرەك .

ەماجىلىس مىنالاردى اتاپ كورسەتەد ـ تى: جۇبە كوزقاراسىنا تاباندى بولپ، با ـ ياندى مەحانيزمدى كەمەلدەندىرىپ، قىزمەت جاۋاپكەرشىلگىن تىياناقتاندىرىپ، ساپكەسە بىرلەسىپ ارەكەتتەنىپ، تىياناقتا ـ

كوزدىڭ جاۋىن الاتىن شىراق سالتاناتى، قوبۇ وتباسى ـ وتان سۇيسپەنشىلىگى

□ انار بۇلت \ شىنچياڭ گازەتىنىڭ ەتىلىشى جۇ دامىن

10 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى كەشتە ”مەملەكەت مەرەكەسىن شات ـ شا ـ دىمىان وتكىزۇ، وتانعا باقت تىلەۇ“ نەگىزگى تاقىرىبىنداى شىراق سالتاناتى ۇرمىجىدە دابىرالى وتكىزىلدى . جۇڭخۇا خالىق رەسىۋبلىكا ـ سى قۇرىلغاندىغىنىڭ 74 جىلدىغى بايالىنىسىمەن ۇرمىجى بۇكىل قالانى شارپىعان شۇغىلالى شىراق سالتاناتى ارقىلى ۇلى وتانعا دەگەن تەرەڭ سۇيسپەنشىلىگىن ەبىلدىردى .

ۇرمىجى قالاسىنىڭ شىداچياۋ ماڭىنداى عىماراتىنارداعى LED شىراعى جانعاندا كۇپتەن كۇپتەن جۇرت جابال قول تەلەفوندارىن السىپ، وسى ەبىر تاماشا ەماتتى سۇرەتكە ەتۇسىردى . ”نەدەگەن اسەم“، ”ۇرمىجى قالاسىنىڭ شىراق سالتاناتى تاماشا ەكەن“ ... جۇرت اۋىز جاپپاي القادى .

ەتۇن پەردەسى جابىلعاندا، عىلىم ـ تەحنىكالىق سەزىم مەن زاما ـ نالىق سەزىمگە تولى نەگىزگى تاقىرىپتىق شىراق سالتاناتى ۇرمىجى قالاسىنىڭ شىداچياۋ، مادەنىيەت ورتالىعى، ۇلكەن، كىشى لۇيگۇۇ، مېگۇلى سىياقتى جەرلەردە جاپاندى . ەنۇندى شىمىلدىق، جارىق شوغن سىزىق ەتە وتىرىپ ۇرمىجى قالاسىنىڭ تۇنگى اسپانىدا كور ـ سەتىلگەن اسەم شىراق سالتاناتى ساياحاتشىلار مەن قالا تۇرعىندارد ـ نىڭ كوز جانارىن باۋراپ، كوزدىڭ جاۋىن الار شىراقتار وتانعا بىرگە نىزگى تىلەك بىلدىرىگەن، وتباسى ـ وتان سۇيسپەنشىلىگىن اڭگىمەلە ـ گەن قويۇ رايدى قالىپتاستىردى .

تۇنگى شىداچياۋدا اۋتوكولىكتەر قايشالسادى، جۇرت كوپىردە تۇرىپ، نەمەسە سۇرەتكە ەتۇسىرۇ تايپاقشاسىن قولدارىنا ۇستاپ كوركەم تۇنگى كورنىستى السىپ سۇرەتكە ەتۇستى، نەمەسە السىتاعى عىماراتىنارداعى شۇغىلا شاشقان شىراقتاردى سۇرەتكە ەتۇسىردى . ”تۇندە شىراقتار جاپىناغانان كەيىن مەرەكەلىك راي ەنىپتى كۇشەپە ەتۇستى“ . ۇرمىجى قالاسىنىڭ تۇرعىنى جياۋ حايشيا دوسىنان شىداچياۋ ـ دىڭ شىراق سالتاناتى كورسەتىلەتىندىگىن ەستىگەننەن كەيىن، بىرگە كەلىپ تاماشالاۇعا ۋادەلەسكەندىگىن ايتتى، ”ۇرمىجىنىڭ وسى جىل ـ دارى دامۇى توتەنشىە تەز بولدى، تۇنگى كورنىسى دە وتە كوركەم، ۇرمىجىنىڭ بارغان سايىن كورىكتى بولۇىن تىلەيمىن“ .

ەال وسى ساتتە شىداۋچياۋدىڭ ماڭىنداى ەداۋىر الاغى، حۇڭشان شىينىشىجي، جۇڭتيان الاغى سىياقتى عىماراتىناردا شىراقتاردىڭ سان ەتۇستى ساۋلەسى مىڭ قۇبىلىپ، ”مەملەكەت مەرەكەسىن شات ـ شادىمىان وتكىزەمىز“، ”وتانعا باقت تىلەيمىز“ دەگەن جازۇلار قايتا ـ قايتا كورنىىپ، جامعەدى مۇزىكا ەۋنى نىشىندە قالانىڭ تۇنگى كورد ـ نىسى ونان ارى كورىكتى بولا ەتۇستى .

شى ـ انان كەلگەن ساياحاتشى تاڭ يۇيخۇيدىڭ ارتىنىدا ەداۋىر الاغىنداى كوزدىڭ جاۋىن الار شىراق نۇرى مىڭ قۇبىلادى . ”ۇرمىجىگە كەلگەنىمە بىرنەشە كۇن عانا بولغان ەدى، مىنە، شىراق سالتاناتىن تا ـ ماشالاۇعا ۇلگىرىپ وتىرىمىن، راسىندا، سالىمدى ەكەنمىن“ . تاڭ يۇيخۇي ۇوزىنىڭ ۇرمىجىگە تۇڭغىش رەت كەلگەندىگىن، بىرنەشە كۇن ارالا ـ عاننان كەيىن بۇل ارانىڭ دامۇى توتەنشىە تەز ەكەندىگىن بايقاعانىد ـ ەن، قايتىپ بارغان سوڭ ەتىپتى كوپ دوستارىنا ۇرمىجىگە كەلىپ ساياحاتتاۋدى تانىستىراتىدىغىن ايتتى .

ۇرمىجى قالاللىق قالا باسقارۇ مەكەمەسى (اكىمىشلىك زاڭ اتقارۇ مەكەمەسى) قالانى جارىققاندىرۇدى باسقارۇ ەبولىمىنىڭ باس ـ تىعى جاۋ حاۋسىن جۇڭچيۇ مەرەكەسى، مەملەكەت مەرەكەسى كە ـ زىندە شىداچياۋدىڭ ماڭىنداى 2۵ عىماراتتاعى شىراقتاردىڭ جاندىرىل ـ ەاندىغىن ايتتى .

سان ۇان شىراق ساۋلەسىمەن ارلەنگەن قارعالداق گۇلى بىشىندەس ۇرمىجى مادەنىيەت ورتالىغىنداى الاڭ، ساراي، عىمارات ـ تار كوز سۇرىندىرەتىن شىراق ساۋلەسىنە وراىىپ، اناداي جەردەگى شىنچياڭ خالىقارالىق ەماجىلىس ـ كورمە ورتالىغىنىڭ قۇرىلىستارىندا ـ عى شىراق سالتاناتىمەن قابىستى . ۇرمىجى ەماجىلىس ـ كورمە اۋما ـ عىنداى شىنچياڭ قازىنا ـ بايلىق ورتالىعى عىماراتى، يىمىن عىماراتى، لۇيدى ورتالىعى، ۋانىكى ۇلكەن بازارى سىياقتى عىماراتىنارداعى شىراقتار دا ەبىر ۇاقىتتا جاندىرىلدى... ۇرمىجىنى مىڭ بويلاۋلى ساۋلەگە وراپ، قويۇ مەرەكەلىك تۇسكە بولەدى .

”شىراق سالتاناتى باستالغانان كەيىن، ەماجىلىس ـ كورمە اۋما ـ غىنىڭ ماڭىنىڭ تۇنگى كورنىسى ەتىپتى ادەمىلەنە ەتۇستى“ . اكه ـ شەشەسىمەن بىرگە حۇڭگۇاڭشان كوشەسىندە سەبىلدەپ جۇرگەن لىۋ سىشۇە اكه ـ شەشەسىنىڭ حىناننىڭ اۋىل ـ قىستانغىدا تۇراتىنىن، جۇڭچيۇ مەرەكەسىنىڭ الدىندا اكه ـ شەشەسىن مەرەكە وتكىزۇ ەۋشىن ۇرمىجىگە السىپ كەلگەنىن، ەبىر ۇلىلى جان باس قوسۇ اسىن نىشكەن سوڭ ەماجىلىس ـ كورمە اۋماعىنا شىراق سالتاناتىن كورۇگە كەلىپ، اكه ـ شەشەسىنە ۇرمىجىنىڭ دامۇى مەن وزگەرىسىن، وتاىد ـ نىڭ كۇلدەنىپ ـ كوركەيىگەنىن سەزىندىرىگەنىن ايتتى .

تيانشان رايونىنان سايپاق رايونىنا، شۇيىوگۇو رايونىنان ەكو ـ نوميكالىق ـ تەحنىكالىق اشۇ رايونىنا (توۋتۇنجى رايونى) دەيىن... قوس مەرەكە كەزىندە ۇرمىجىنىڭ ەارقايسى رايوندارى (اۋدان) شىراق سالتاناتىن ۇسىندى، كوز جاۋىن الاتىن قىزىلدى ـ جاسىل ـ دى شىراق سالتاناتى ۇرمىجىنىڭ اسماقق ايمىنىمەن العا ۇمتىلعان، ەكىپىندەي العا ىلگەرلەگەن ەداۋىر رۇحىن ايكىلەدى .

